

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет педагогічний
Кафедра педагогіки та управління навчальним закладом

Дипломна робота магістра
з теми:

**«МЕТОДИЧНЕ КЕРІВНИЦТВО ОРГАНІЗАЦІЄЮ СПІВПРАЦІ
СПЕЦІАЛІСТІВ ЗАКЛАДІВ КОМПЕНСУЮЧОГО ТИПУ
З БАТЬКАМИ ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ
МОВЛЕННЯ»**

Виконала:
студентка UNZ1-M20 групи
спеціальності 073 Менеджмент
за освітньою програмою
«Управління навчальним закладом»
Тручок Євгенія Василівна

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ В СІМ'Ї	7
1.1. Загальна характеристика мовлення у дітей із загальним недорозвитком мовлення.....	7
1.2. Неоднозначність та своєрідність особистісного становлення дітей із загальним недорозвитком мовлення в сім'ї.....	14
РОЗДІЛ II. ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ СПІВПРАЦІ ЗАКЛАДІВ КОМПЕНСУЮЧОГО ТИПУ ІЗ СІМ'ЯМИ ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	25
2.1. Методика основ організації співпраці закладів компенсуючого типу із сім'ями.....	25
2.2. Методи та технології організації взаємодії закладів компенсуючого типу із батьками вихованців.....	40
2.3. Організаційний процес та розробка концепції співпраці спеціалістів закладів компенсуючого типу з батьками дітей із загальним недорозвитком мовлення.....	53
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	63
ДОДАТКИ	70

ВСТУП

Актуальність теми. Основоположні засади щодо виховання здорової особистості зафіксовано у «Конституції України», Конвенції про права дитини (ратифікована Постановою Верховної Ради України від 27.02.1991 №789-ХІІ), Державній соціальній програмі «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН «Про права дитини»» (2017-2021 рр.), Законами країни: «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» від 06.09.2018 №254-VIII, указами Президента України: «Стратегія національно-патріотичного виховання 2020-2025 роки» від 18.05.2019 №286/2019, «Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» від 09.02.2016 №42 та інших документах.

На сьогоднішній день співпраця закладів компенсуючого типу (дошкільних та шкільних) із сім'єю є досить важливою. Взаємодія закладів і сім'ї відіграє провідну роль у вихованні та навчанні дитини, тому для цього вже створена низка різноманітних заходів, методів та технологій. Їх і далі продовжують розробляти, аби все краще організувати співпрацю, взаєморозуміння і взаємодію між закладом дошкільної освіти, школою і сім'єю.

Вперше теоретичне обґрунтування загального недорозвитку мовлення було сформовано у результаті багатьох досліджень різних форм мовленнєвої патології у дітей дошкільного і шкільного віку, проведених Р.Є. Левіною і колективом наукових співробітників – Н.А. Нікашина, Г.А. Каше, Л.Ф. Спірова, Г.І. Жаренкова та інші – С.С. Ляпідевський, О.В. Правдіна, Т.Б. Філічева, Н.А. Чевельова, Г.В. Чіркїна.

Відхилення у формуванні мовлення почали розглядатися як порушення розвитку, що проходять за законами ієрархічної побудови вищих психічних

функцій (за Л.С. Волковою, Р.І. Лалаєвою, Є.М. Мастюковою, Б.М. Гріншпун, Г.В. Чірконою, Є.В. Лавровою, Г.А. Волковою, В.І. Селіверстовим, С.М. Каховською, М.К. Бурлаковою, Л.Г. Парамоновою, Т.Б. Філічевою, Л.І. Беляковою). З позиції системного підходу було вирішено питання про структуру різних форм мовлення в залежності від стану компонентів мовленнєвої системи.

Правильне розуміння структури загального недорозвитку мовлення, причин, що лежать в його основі, різних співвідношень первинних і вторинних порушень, як зазначали науковці (Л.С. Волкова, Р.І. Лалаєва, Г.В. Чіркіна, Л.Г. Парамонова, Т.Б. Філічева), необхідно для відбору дітей у спеціальні заклади, для підбору найбільш ефективних прийомів корекції і для попередження можливих ускладнень.

Як зазначають дослідники (Л.С. Волкова, Р.І. Лалаєва, Г.В. Чіркіна, Л.Г. Парамонова, Т.Б. Філічева), загальний недорозвиток мовлення може спостерігатись при найбільш складних формах дитячої мовленнєвої патології: алалії, афазії, а також ринолалії, дизартрії – в тих випадках, коли виявляються одночасно недостатність словникового запасу граматичної структури і прогалини у фонетико-фонематичному розвитку.

Батьки мають краще знати своїх дітей, знати, як з ними потрібно працювати. Для цього сім'ям потрібно співпрацювати з спеціалістами, вихователями та вчителем-логопедом закладу дошкільної освіти.

Проблемою дослідження є методичне керівництво організацією співпраці спеціалістів закладів компенсуючого типу з батьками дітей із загальним недорозвитком мовлення.

Об'єктом дослідження виступають стосунки між вчителем-логопедом, вчителем-дефектологом, вихователями, практичним психологом, соціальним педагогом, медичною сестрою та батьками дітей із загальним недорозвитком мовлення.

Предметом дослідження є узгодженість організації співпраці адміністрації та спеціалістів різних рівнів закладів шкільної та дошкільної

освіти компенсуючого типу з батьками дітей із загальним недорозвитком мовлення.

Мета дослідження – це підвищення рівня мовленнєвого розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення шляхом розробки методичних рекомендацій, пропозицій щодо удосконалення співпраці спеціалістів з сім'ями дітей, які навчаються в школах та закладах дошкільної освіти компенсуючого типу для дітей з порушеннями розвитку мовлення.

Гіпотеза дослідження. Ми передбачали, що правильне керівництво організацією взаємодії спеціалістів різних профілів з сім'ями дітей із загальним недорозвитком мовлення значно підвищують рівень розвитку не лише мовлення у них, але й особистісних характеристик, зокрема: емоційно-мотиваційної, поведінкової та когнітивної сфер.

Завдання дослідження:

- 1) з'ясувати сутність проблеми взаємодії шкіл та закладів дошкільної освіти з батьками; неоднозначність та своєрідність особистісного розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення в сім'ї;
- 2) вивчення рівня основ організації взаємодії спеціалістів закладів компенсуючого типу з батьками, які мають дітей із загальним недорозвитком мовлення;
- 3) розробити та експериментально апробувати методи та технології організації взаємодії закладів компенсуючого типу із батьками з сім'ями дітей із загальним недорозвитком мовлення.

Методи дослідження: аналіз загальної та спеціальної психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження; аналіз документації спеціальних дошкільних та шкільних установ; вивчення педагогічного досвіду, сімей дітей із загальним недорозвитком мовлення; спостереження за керівництвом організації співпраці закладу із батьками дітей із загальним недорозвитком мовлення; опитування та анкетування батьків і педагогів, листування з батьками; психолого-педагогічний констатуючий і формуючий

експеримент; процедури якісної та кількісної обробки емпіричних даних тощо. Дипломною роботою було охоплено 32 батьків, 18 педагогів ЗДО.

Теоретичне значення дослідження:

- 1) уточнено сутність проблеми взаємодії спеціалістів шкіл та закладів дошкільної освіти для дітей з вадами розвитку мовлення з батьками;
- 2) вивчено своєрідність та неоднозначність особистісного і мовленнєвого розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення в сім'ї;
- 3) здійснено вивчення організації співпраці закладів компенсуючого типу із сім'ями дітей із загальним недорозвитком мовлення.
- 4) здійснено розробку методів та технологій організації взаємодії закладів компенсуючого типу із батьками вихованців із загальним недорозвитком мовлення.

Практичне значення дослідження: з'ясовані загальні характеристики мовленнєвого розвитку дітей із загальним недорозвитком мовлення; отримані дані щодо своєрідності впливу сім'ї на розвиток мовлення у дітей; розроблені методи та технології організації взаємодії закладів компенсуючого типу із сім'ями дітей із загальним недорозвитком мовлення; результати досліджень можуть враховувати при читанні курсу «Управління навчальною та виховною діяльністю».

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

ВИСНОВКИ

Співпраця закладів освіти з батьками вихованців, як свідчить проведені нами дослідження, є постійно актуальною. Враховуючи це, спеціалісти закладу освіти компенсуючого типу повинні докласти максимум зусиль для досягнення такої співпраці, яка спонукатиме до плідної діяльності.

На основі проведеного дослідження і здійсненого аналізу щодо важливості співпраці закладів освіти компенсуючого типу з батьками вихованців із загальним недорозвитком мовлення нами зроблені наступні висновки:

1) для ефективної взаємодії спеціалістів освітнього закладу і батьків дітей необхідно, перш за все, детально проаналізувати наявний стан психолого-педагогічної підготовки батьків до виконання виховної функції;

2) батькам і наставникам закладу слід всесторонньо вникнути у відхилення, які стосуються проблеми недорозвитку мовлення дитини, виявити причини, які спричинили цей недорозвиток і на цій основі підібрати способи і засоби його ліквідації;

3) розробити загальну програму дій щодо усунення проблеми, що виникла;

4) забезпечити здійснення виконання спеціальної організації життя і побуту дитини із загальним недорозвитком мовлення, а саме:

- дотримуватися певного режиму дня;
- дотримуватись принципів корекційної роботи;
- допомагати в проведенні освітньої роботи;

5) завдяки проведеній діагностиці функціональний компонент управлінської діяльності покращився у середньому на 1,4 одиниці;

6) найбільш ефективними методами у формуванні позитивного співробітництва і партнерства є методи інтенсивного навчання (евристична бесіда, презентація, дискусії, метод круглого столу,

ділової гри, тренінги, практичні групові та індивідуальні вправи тощо);

7) дана робота (співпраця) потребує постійного спілкування педагогів та батьків дітей із загальним недорозвитком мовлення.

Лише врахування комплексу цих заходів дасть змогу в найбільшій мірі забезпечити максимальну ефективність співпраці педагогів і батьків і на основі цього досягти максимальних позитивних результатів

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеевко Т. Учитель – батьки – діти: пошук шляхів розуміння : методичні поради з формування культури взаємин. *Шкільний світ*. 2005. №1. С. 1-15.
2. Байбородова Л. Педагогические основы взаимодействия школы и семьи в воспитании. *Воспитательная работа в школе*. 2003. № 4. С. 8-12.
3. Біла О. О. Вплив сімейного виховання на становлення особистості дитини. *Класному керівнику. Усе для роботи*. 2010. № 10. С. 14-19.
4. Богоніс Л. Співпраця школи і сім'ї. *Директор школи (газета)*. 2000. № 4 (100). С. 11.
5. Бондарчук Т. Забезпечення підтримки навчальної діяльності з боку батьків. *Початкова школа*. 2004. № 39 (279). С. 23-24.
6. Борг Д. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування / пер. з англ. Н. Лазаревич. Харків : Ранок, 2019. 304 с.
7. Бурдун В. Взаємодія сім'ї і школи в трудовому вихованні підлітків. *Рідна школа*. 2003. № 17. С. 35.
8. Бурит О. Взаимодействие школы и семьи в процессе социального воспитания личности в частных учебных заведениях. *Соц. педагог.: теория и практика*. 2005. №1. С. 40-44.
9. Веснин В. Р. Менеджмент : учеб. 3-е изд., перераб. и доп. М. : Проспект, 2006. 504 с.
10. Выготский Л. С. Собрание сочинений: в 6-ти т. Т. 5. Основы дефектологии / под ред. Т. А. Власовой. Москва : Педагогика, 1983. С. 34-49, С. 328-329.
11. Воднік В. Структура соціально-психологічного клімату колективу, шляхи його регуляції та формування. *Бюлетень*. № 5. С. 36-70.
12. Воспитание и обучение детей во вспомогательной школе / под редакцией В. В. Воронковой. Москва : Школа – пресса, 1994. 416 с.
13. Главник О. П. Виховуємо дитину разом. *Психологічна газета*. 2005. № 23, грудень. С. 22-31.

14. Гончар Л. В. Формування гуманних взаємин батьків з дітьми молодшого шкільного і підліткового віку: монографія. Київ : Задруга, 2017. 360 с.
15. Гуменюк О. Психологія взаєностосунків: від переконання до впливу. *Психологія і суспільство*. 2006. № 1. С. 142-149.
16. Данилова І. Учителі і батьки: Чи є рецепт для мирного співіснування? *Шкільний світ*. 2004. № 35. С. 1-3.
17. Демиденко М. В., Ключева А. И. Семья и школа *Психология и школа*. 2003. № 4. С. 103-108.
18. Дерев'янкіна Н. Вектор руху – жива гуманістична етика: сучасна школа й проблеми освоєння життєвих та соціальних ролей. *Управління освітою*. 2007. № 21, листопад. (Вкладка).
19. Джонсон Д. В. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування / Д.В. Джонсон; пер. з англ. В. Хомика. К.: КМ Академія, 2003. 288 с.
20. Дульнев Г. М. Учебно-воспитательная работа во вспомогательной школе. Москва : Просвещение, 1981. С. 69-81.
21. Еременко И. Г. Олигофренопедагогика: Учеб. пособие для студ. пед. ин-тов. Київ : Вища школа, 1985. С. 294-321.
22. Ермакова И. И. Коррекция речи и голоса у детей и подростков. Москва : Просвещение, 1996. 143 с.
23. Жукова Н. С., Мастюкова Е. М., Филичева Т. Б. Логопедия. Преодоление задержки речевого развития у дошкольников: Кн. для логопеда. Екатеринбург : АРД ЛТД, 1998. 320 с.
24. Зубко А. М. Інноваційна діяльність у системі навчання, виховання й управління. *Світ виховання*. 2010. № 5. С. 5.
25. Ігнат'єва С. А. Мовленнєвий розвиток. Старша група / С.А.Ігнат'єва, В.М.Грецьких. Х.: Ранок, 2009. 144 с.
26. Ільяна В. М. Особливості образного мовлення в дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ. *Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання*. 2010. №3. С. 27 – 31.

27. Кайдалова Л. Г., Пляка Л. В. Психологія спілкування: навчальний посібник. Х. : НФаУ, 2011. С. 132.
28. Карамушка Л. М. Психологія управління: Навч. посіб. К. : Мілепіум, 2003. 260 с.
29. Кипнис М. Ш. 59 лучших игр и упражнений для развития управления коммуникациями: Тренируем общение, способность влиять и убеждать. М. : Прайм-Еврознак, 2009. 224 с.
30. Кириченко А. Учитель – учні – батьки – трикутник співробітництва. Освіта і управління. 2003. Т. 6. № 2. С. 133-135.
31. Ключеева Н. В. Технология работы психолога с учителем. М. : Сфера, 2000. С 168-176.
32. Корнієнко О. Родина і школа – обереги здоров'я дитини. *Психологічна школа*. 2002. С. 36-41.
33. Кравченко Т. В. Учитель і сім'я технологія співробітництва. *Педагогіка і психологія*. 2001. № 2. С. 56-64.
34. Кузьмінський А. І. Педагогіка родинного виховання : навчальний посібник / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. К. : Знання, 2006. 324 с.
35. Кулаковська С. та ін. Організація роботи з батьками в сучасному закладі освіти. *Шкільний світ*. 2003. № 25-28. С. 83-92.
36. Кулаковська С. та інші Організація роботи з батьками в сучасному закладі освіти. Методичні рекомендації. *Шкільний світ*. 2002. № 33 (161). С.1-8
37. Лазаренко Б. Сім'я та школа за здоровий спосіб життя. *Педагог. газета*. 2004. № 1. С. 4.
38. Лапшин В. А., Пузанов Б. П. Основы дефектологии: Учеб. пособие для студентов пед. институтов. Москва : Просвещение. 1991. С. 102-104.
39. Липа В. А. Основы коррекционной педагогики : учебное пособие. Донецк : Лебідь, 2002. С. 247-254.
40. Липа В. А. Психологические основы педагогической коррекции. Донецк : Лебідь, 2000. – 319 с.

41. Логопедия: учеб. пособие для студентов пед. институтов по спец. «Дефектология» / Л. С. Волкова, Р. И. Лалаева, Е. М. Мастюкова и др.; под ред. Л. С. Волковой. Москва : Просвещение, 1989. С. 482-508.
42. Лугова В. М. Зростання ролі особистісної компетентності керівника в умовах гуманістичного підходу до управління/ В. М. Лугова, Р. С. Гринь. *Бізнес Інформ*. 2012. № 10. С. 263-266.
43. Лященко М. Взаємодія батьків та педагогів – необхідна умова для виховання нового покоління. *Рідна школа*. 2011. № 11. С. 71–74.
44. Максимова А., Порох Л. Вплив школи на виховання дитини у сім'ї. *Рідна школа*. 2004. № 5. С. 39-48.
45. Мельник С. І. Взаємодія школи і сім'ї у вихованні особистості (з досвіду роботи). *Управління школою*. 2004. № 19-21. С. 63-64.
46. Мокрушина Л. Опыт взаимодействия семьи и образовательного учреждения в интересах развития личности ребенка. *Воспитание школьников*. 2003. № 9. С. 15-18.
47. Молочко М. В. Формування сприятливого соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі дошкільного закладу //Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць / Ред. кол. Гузій (відп. ред.) та ін. К. : НПУ, 2001. Вип.6. С.246-252.
48. Молочко М. В. Управління процесом формування соціально-психологічного клімату в педагогічному колективі дошкільного закладу //Наукові записки: Збірник статей НПУ імені М.П.Драгоманова /Укл. П. В. Дмитренко, Л. Л. Макаренко. К. : НПУ, 2001. Випуск 44. С.117-123.
49. Монахов Н. И. Изучение эффективности воспитания: теория и методика – Москва : Педагогика, 1981. 176 с.
50. Морнієнко О. Родина і школа – обереги здоров'я дитини. *Восп. школа*. 2002. С. 36-41.
51. Нарушение речевого развития у детей и пути их коррекции / Сост. Е. Ф. Собонович. К. : ІСДО, 1995. 204 с.

- 52.Новик І., Ткаченко К. (2017). Педагогічне просвітництво батьків. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/12/98.pdf>
- 53.Никулина В. Взаимодействие школы и семьи и социализации подростков. *Соц. педагогика*. 2004. № 3. С. 59-63.
- 54.Освітній менеджмент, 2003. Навчальний осібник 6 за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки : Київ : Шкільний світ, 400 с.
- 55.Основы коррекционной педагогики: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Гонеев А. Д. и др. Москва : Академия, 1999. С. 239-252.
- 56.Основы обучения и воспитания детей / Под ред. А. И. Дьякова. М.: Просвещение, 1965. 254 с.
- 57.Основы спеціальної дидактики: / За ред.. І. Г. Єременка. Київ : Рад. школа, 1986. 200 с.
- 58.Пархомець І. О. Технологія колективного творчого виховання. *Виховна робота в школі*. 2005. № 12, грудень. С. 14- 15.
- 59.Парфенова І., Казакова Е. Организация сотрудничества семьи и школы. *Воспитание школьников*. 2002. № 3. С. 25-29.
- 60.Психологія: Підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.; за ред.. Ю. Л. Трофімова. 5-те вид., стереотип. К.: Либідь, 2005. С. 544-551.
- 61.Психологія спілкування : зб. тренінгів / Савенкова Л. О., Приходько В. М., Варбан Є. О. та ін./ за ред. Л. О. Савенкової. К. : КНЕУ, 2013. с. 187.
- 62.Путятіна С. Семья и школа. *Воспитательная работа в школе*. 2003. №3. С. 65-66.
- 63.Свидрук І. І. Креативний менеджмент : Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 224 с.
- 64.Сидорова І. Педагогический лекторий «Мир семьи». *Воспитательная работа в школе*. 2003. № 6. С. 138-140.
- 65.Сысоева И. В. «Практическая психология» как школьный предмет и средство организации взаимодействия семьи в юношеском возрасте. *Психология и школа*. 2003. № 4. С. 122-126.

66. Сучасні освітні технології: навч. посібник / під ред. Н. В. Бордовская. 2-е вид., Стер. Москва : КноРус, 2011 р.
67. Ткаченко Л. Трансформаційні зміни у вихованні : методологічний семінар *Шлях освіти*. 2004. № 1. С. 53-54.
68. Тренінг личностного роста «Успешный человек – это я» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://trepsy.net/>
69. Три кити хорошої школи (співробітництво батьків, учителів, дітей). *Завуч*. 2002. № 36. С. 5-6.
70. Трофименко Л. І. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ: Програмно-методичний комплекс / За ред. Є.Ф.Соботович К. : Актуальна освіта, 2007. 120с.
71. Фінашина С. М. Управління виховним процесом в сучасній загальноосвітній школі: магістерська робота / С. М. Фінашина. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. 119 с.
72. Филичева Т. Б., Чевелева Н. А. Логопедическая работа в специальном детском саду. М.: Просвещение, 1987. 256 с.
73. Филичева Т. Б., Чиркина Г. В. Устранение общего недоразвития речи у детей дошкольного возраста: практ. пособие / Т. Б. Филичева, Г. В. Чиркина. 3-е изд. М.: Абрис-прес, 2005. 319 с.
74. Фомин Ю. А. Психология делового общения. 3 изд., перераб. и доп. Мн. : Амалфея, 2003. 448 с.
75. Цимбалюк І. М. Психологія спілкування: навчальний посібник/ І. М. Цимбалюк. К.:ВД «Професіонал», 2004. С.97
76. Цуркан Л. Форми роботи з батьками. *Директор школи*. 2010. №5. С.56-59.
77. Шевельова Т. Співпраця сім'ї та школи на сучасному етапі: [робота з батьками першокласників : ділові ігри та лекції для батьків. Початкова освіта. 2009. № 12, березень. С. 10-16.
78. Шекшня С. В. Управління персоналом сучасної організації. М. : Інтел-Синтез, 2000. 368 с.

- 79.Шемшуріна А. І. Етичні діалоги з дітьми і батьками. *Виховна робота в школі*. 2006. № 6, червень. С. 31-35
- 80.Щокін Г. В. Як ефективно управляти людьми: психологія кадрового менеджменту: наук.-практ. Посібник. К. : МАУП, 1999. 400 с.